

Правове регулювання використання пестицидів та агрохімікатів

Вступ

1. Які речовини вважаються пестицидами та агрохімкатами
2. Дозволені пестициди та агрохімікати
3. Сфери регулювання, актуальні для агрокомпаній
4. Транспортування, зберігання та застосування пестицидів та агрохімікатів
 - 4.1. Транспортування
 - 4.2. Зберігання
 - 4.3. Застосування
5. Контроль за дотриманням безпеки праці
6. Утилізація тари
7. Відповідальність

Застосування пестицидів та агрохімікатів є невід'ємною частиною переважної більшості агротехнологій. Разом з тим, їх використання жорстко регулюється законодавством України. Порушення встановлених правил може призвести до накладення штрафів, цивільних позовів про відшкодування шкоди та інших неприємних наслідків для агрокомпанії.

1. Які речовини вважаються пестицидами та агрохімкатами в Україні

В Україні пестицидами вважаються:

- токсичні речовини, їх сполуки та
- суміші речовин хімічного чи біологічного походження,

призначені для знищення, регуляції та припинення розвитку шкідливих організмів.

До агрохімікатів українське законодавство відносить:

- органічні, мінеральні й бактеріальні добрива,
- хімічні меліоранти,
- регулятори росту рослин та
- інші речовини,

призначені для підвищення родючості ґрунтів, урожайності

сільськогосподарських культур і поліпшення якості рослинницької продукції.

2. Які пестициди та агрохімікати можуть використовуватися в Україні

Перелік пестицидів та агрохімікатів, які можуть використовуватися на території України, визначається на підставі Державного реєстру пестицидів і агрохімікатів, дозволених до використання в Україні. Цей реєстр є відкритим й оновлюваним і є доступним на сайті Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України.

Всі препаративні форми пестицидів і агрохімікатів повинні бути зареєстровані в цьому реєстрі. До моменту державної реєстрації забороняється не тільки застосування пестицидів та агрохімікатів, але навіть їх ввезення в Україну, виробництво, торгівля та рекламування.

Важливо: якщо термін реєстрації препарату закінчився, але у компанії є його залишки, то допускається їх використання протягом 2 років з дати закінчення терміну реєстрації. Загальний термін реєстрації може складати до 10 років. Проте, якщо протягом цього терміну надійдуть нові, раніше невідомі, дані про небезпеку зареєстрованих пестицидів і агрохімікатів, їх використання може бути заборонене.

Окремі види агрохімікатів можуть застосовуватись і без реєстрації. Такі види включені в спеціальний перелік, який є додатком до профільного закону «Про пестициди і агрохімікати».

3. Актуальні для агрокомпаній сфери регулювання

Загалом, регулювання використання пестицидів та агрохімікатів в Україні охоплює значну кількість напрямів, зокрема:

- транспортування і зберігання пестицидів та агрохімікатів;
- дотримання безпеки праці;
- утилізація тари з-під пестицидів та агрохімікатів;
- утилізація відходів та продукції, забрудненої понад норму та агрохімікатами;
- виробництво пестицидів та агрохімікатів;
- боротьба з фальсифікатом та захист прав інтелектуальної власності та ін.;

Для агрокомпаній в Україні актуальними в першу чергу є правила, які стосуються:

- транспортування, зберігання та застосування пестицидів та агрохімікатів;
- контролю за дотриманням безпеки праці;
- утилізації тари.

4. Транспортування, зберігання та застосування пестицидів та агрохімікатів

4.1. Транспортування

Для транспортування пестицидів та агрохімікатів в Україні постачальники та агрокомпанії зазвичай користуються залізничним та автомобільним

транспорт.

Українське законодавство відносить пестициди до небезпечних вантажів, тому їх перевезення здійснюється з дотриманням спеціальних умов транспортування, в т.ч.:

1) на тару, яка містить пестициди, та транспорт, в якому пестициди перевозяться, повинні бути нанесені повідомлення про небезпечність вмісту (вантажу). Наприклад: автомобілі, які перевозять пестициди, повинні бути пофарбовані в сигнальні кольори та мати напис «Отрута» на борту;

2) перевезення повинно здійснюватися тільки в спеціально виділених для цих цілей транспортних засобах. Наприклад: окремих вагонах, цистернах, автомобілях – транспортування пестицидів разом з іншими вантажами забороняється;

3) препарати повинні бути упаковані в заводську або спеціально призначену для цієї мети тару;

4) вантаж повинен мати сертифікати зі вказівкою необхідних заходів безпеки.

Слід зазначити, що окремі правила також встановлені для виконання вантажно-розвантажувальних робіт. Наприклад: розвантаження пестицидів повинно здійснюватися на відстані не менше 200 м від житлових і тваринницьких приміщень.

4.2. Зберігання

Пестициди можуть зберігатися виключно в спеціально обладнаних складах, які відповідають встановленим державним стандартам та проходять щорічну паспортизацію.

Склади можуть бути базисними (ті, які знаходяться біля транспортної інфраструктури – залізничних колій, доріг) та витратними (безпосередньо склади господарств, тваринницьких і птахівницьких комплексів). Таке розмежування важливе для визначення вимог до розміщення складів.

Наприклад: базисні склади пестицидів повинні бути віддалені від житла на відстань від 200 до 1000 метрів, а витратні склади на відстань не менше 200 м. В межах цієї відстані встановлюється санітарно-захисна зона. В таких зонах заборонено проживання та будь-яка інша діяльність.

Українське законодавство встановлює також розмір санітарно-захисних зон в залежності від об'єму пестицидів, що зберігаються на конкретному складі.

Правилами зберігання пестицидів також встановлюються вимоги до внутрішньої логістики та структури складів, в т.ч.:

- склади пестицидів повинні мати під'їзні та внутрішні дороги з твердим покриттям;
- територія складу повинна мати не менше двох виїздів і бути достатньо великою для розвороту трактора з навісним обладнанням;

- внутрішні проїзди на території складу повинні бути асфальтованими або територія складу повинна бути частково асфальтованою.

4.3. Застосування

За загальним правилом застосування хімічних препаратів має бути механізоване за допомогою спеціальної апаратури та техніки: обприскувачів, розпилювачів тощо.

Законодавством України встановлюються обмеження щодо:

- термінів фактичного застосування пестицидів у польових роботах. Наприклад, обробка пестицидами рослин чи ґрунту проводиться в терміни, зазначені на упаковках препаратів.
- погодних умов та часу доби, за яких вони можуть бути застосовані. Наприклад, під час підвищеної температури повітря весною або влітку пестициди потрібно використовувати тільки вранці або ввечері, або в денні години в похмурі і прохолодні дні. Ця вимога встановлена для того, щоб уникнути їх швидкого випаровування та можливого отруєння людей.

Застосування пестицидів в польових роботах шляхом авіаційного розпилення регулюється окремо. Зокрема, постійні сільськогосподарські аеродроми та вертодроми, з яких виконуються робочі польоти з застосуванням пестицидів та агрохімікатів, повинні мати санітарний паспорт на право експлуатації. Якщо такі аеродроми та вертодроми є тимчасовими, то вони повинні мати дозвіл на право експлуатації. Санітарні паспорти та дозволи повинні оформлятися щорічно.

За три доби до початку авіаційно-хімічних робіт агрокомпанія-замовник повинна:

- проінформувати населення даної місцевості через засоби масової інформації (радіо, пресу, телебачення) про: місце, строки, термін проведення обробок пестицидами і агрохімікатами;
- заборону здійснювати сільськогосподарські та інші роботи, випасати тварин ближче 1 км від місця обробок;
- необхідність вивезення пасік до іншого місця медозбору на відстань понад 5 км від місць проведення авіаційних обробок (на період до 5 діб);

встановити спеціальні попереджувальні знаки безпеки: на відстані 300 м від оброблюваних ділянок;

на дорогах, що проходять через ці ділянки;

на дорогах, які ведуть до сільгоспаеродрому або вертодрому.

При цьому на таких знаках необхідно вказати дату або термін, коли небезпека мине.

Крім того, діють інші обмеження на проведення авіаційних обробок пестицидами. Зокрема, забороняється проводити таку обробку пестицидами ділянок, що розташовані ближче 5 км від місць постійного перебування медоносних пасік чи 1 км від населених пунктів, тваринницьких ферм і

птахоферм. Категорично забороняється застосування пестицидів у межах водозабору, майданчика водопровідних споруд та водопідвідних каналів.

5. Контроль за дотриманням безпеки праці

Українське законодавство забороняє залучати до роботи з пестицидами і агрохімікатами:

- осіб, які не мають допуску до виконання робіт з пестицидами та агрохімікатами;
- осіб віком до 18 років;
- вагітних жінок;
- жінок, що годують дітей;
- осіб, які мають протипоказання за станом здоров'я.

Для дотримання цих обмежень, агрокомпаніям необхідно контролювати в т.ч.:

- оформлення нарядів працівникам, які залучені до робіт з пестицидами та агрохімікатами;
- наявність у працівників, які залучені до робіт з пестицидами та агрохімікатами, посвідчення про спеціальну підготовку з питань безпечного виконання роботи з пестицидами і агрохімікатами;
- наявність у працівників, які залучені до робіт з пестицидами та агрохімікатами, медичної книжки на право робіт із пестицидами;
- наявність висновку медичної комісії про відсутність протипоказань за станом здоров'я у працівників, діяльність яких безпосередньо пов'язана з транспортуванням, зберіганням, застосуванням та торгівлею пестицидами і агрохімікатами (як правило, це водії, механізатори, працівники складів, тощо);
- дотримання граничної тривалості робочого дня. Наприклад, тривалість робочого дня при роботі з високотоксичними пестицидами не повинна перевищувати 4 годин, з іншими – 6 годин;
- обмеження будь-яких робіт на ділянках, оброблених пестицидами. Наприклад, на таких ділянках поновлюють роботи тільки після закінчення визначених термінів, встановлених в залежності від фізико-хімічних властивостей використаних пестицидів (від 1 до 60 діб).

6. Утилізація тари

В Україні утилізацію тари з-під пестицидів проводять виробники або спеціалізовані підприємства, які отримали відповідну ліцензію. Більшість великих виробників та імпортерів вносять авансові платежі за утилізацію тари. У зв'язку з цим, в більшості випадків утилізація тари для української агрокомпанії полягає у її поверненні виробнику або передачі відповідній ліцензованій компанії.

Це стосується, передусім, пластикової тари. Паперову та дерев'яну тару повинні знищувати знову ж таки ліцензовані підприємства, але, переважно, фермери або агрокомпанії її просто спалюють.

На практиці, невеликим господарствам і фермерам не вигідно везти тару з-під використаних пестицидів за сотні кілометрів. У таких випадках допускається

так зване «потрійне промивання», після якого тара вважається відносно безпечною. Звичайно, використання її для приготування їжі або зберігання питної води безпечним назвати не можна (це навіть суперечить правилам зберігання пестицидів взагалі). Проте ефективних механізмів контролю повторного використання тари з-під пестицидів в Україні наразі немає.

7. Відповідальність

В Україні порушення законодавства про пестициди і агрохімікати тягне за собою цивільну, дисциплінарну, адміністративну або кримінальну відповідальність.

Основними порушеннями, які можуть тягнути за собою відповідальність агрокомпанії або її посадових осіб, є, зокрема, такі:

- приховування або викривлення інформації, внаслідок чого могла бути завдана шкода здоров'ю людей та довкіллю;
- порушення правил транспортування, зберігання пестицидів, агрохімікатів і технічних засобів їх застосування;
- забруднення сільськогосподарської сировини, кормів, харчових продуктів, ґрунту, води, повітря пестицидами і агрохімікатами понад допустимі рівні;
- застосування незареєстрованих або завідомо фальсифікованих пестицидів й агрохімікатів.

Щоб уникнути порушень у сфері застосування пестицидів та агрохімікатів, агрокомпаніям бажано мати чітко встановлене внутрішнє регулювання відповідних управлінських і технологічних процесів. Правильно сформовані та узгоджені між собою посадові інструкції, технологічні карти, внутрішня логістика, система політик з охорони праці зводять імовірність негативних наслідків до мінімуму.